

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Ivstitia Et, Ivs. Sex Libris totidem Tractatus appono, nempe de rerum
Dominio, de Restitutione, de Contractibus Gratuitis, de Contractibus
Onerosis, de Contractibus Fortunæ, de Contractibus Adminicularis, de
Quasi-Contractibus, & nonnullis Innominatis

Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663

C. 12. Circa causas à præcepto audiendi Missam excusantes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80681](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80681)

præcepto qui foris assistit nihil videns, vel audiens, nullumque signum capiens, unde dignoscat quidnam Sacerdos agat; quia is re vera non assisteret moraliter. Nec sufficit esse aliquem intra Ecclesiam (cum Cardi. Lugo loquor de *Euchar. d. 22. n. 20.*) v. gr. in Basilica Romana S. Petri, & habere intentionem audiendi Missam, quam scit tunc dici in aliquo Altari illius Templi; cum tanta est distantia, ut extrahat illum ab humana præsentia. Porro hoc est regulandum per prudentis arbitrium ad iudicandum, an homo dicatur moraliter præsens illi actioni, ita ut humano modo dicatur assistere. Dianam lege.

CAPVT XII.

Circa causas à præcepto audiendi Missam excusantes.

SEPTEM causas ab auditione Missæ excusantes assigno, Impotentiam scilicet, Necessitatem, Ignorantiam, Consuetudinem, Obediendum, Pietatem, Bonam fidem.

DE IMPOTENTIA.

DV BVM LIII.

Personaliter quis est interdictus, vel excommunicatus: Excusaturne ab audienda Missa præcepto?

Certum est, impotentiam tam physicam, quam moralem à præcepto Missam audiendi excusare. Quia nemo ad impossibile tenetur. leg. si quis in gravi, ff. ad Syllan. leg. si stipuler, ff. de verb. obligat. leg. Paulus ff. que sententia, & est axioma iuris, ut Barboza axio. 118. n. 7. citans Orlandum, Iacobum de Leon, Flamin. Sordum, & alios, asseruit: Quæsierim vero, rum personaliter interdictus, vel excommunicatus à præcepto audiendi Missam excusetur?

Non excusatur. Quia culpa ab eo commissæ ad censuram contrahendam non debet eum à legis implendæ onere liberare, unde denuo sese graui piaculo adstringit, si præceptum Ecclesiæ non implet. Sic nonnulli, quos pressio nomine refert Azor. p. 1. l. 7. c. 7. q. 1.

Excusatur omnino nec nouo se piaculo adstringit. Quia nullus obligatur ad id, quod absque peccato gerere nequit. At qui personaliter est interdictus, vel excommunicatus nequit absque peccato Missæ assistere: Ergo ad id minime obligatur. Ita Azor. citatus. Marchin. tract. 5. de Sacrific. Missæ p. 3. c. 17. n. 3. & 17. Fillic. tr. 5. n. 225. Idem. verb. Missæ audire. §. 50. Laym. l. i. tr. 7. c. 4. num. 3. Hurtad. d. 5. de Sacrific. Missæ diff. 6. Scott. l. 2. de Sacrific. Missæ c. 20. nu. 8. Bonac. ibi. d. 4. q. ult. p. ult. n. 18. & 19. Fagund. præc. l. 2. c. 8. n. 1. Reginal. l. 19. m. 16. Suar. to. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. Navar. sum. c. 21. n. 3.

Hæc quidem omnium Doctorum communis sententia. Quæ verâ esse censeo, licet quis sua

culpa censurâ contraxerit; quâvis enim in eo deliquerit, tamen postquâ factus est impotens ad Missam audiendam, minime non audiendo de nouo delinquit. Unde illorum Doctorum, quos Azorius memorat, sententiam omnino falsam esse crediderim.

DV BVM LIV.

Excommunicatus, vel interdictus facile potest à censura absolutionem obtinere: si eam obtinere non nititur, & ensue est violationis Ecclesiasticæ huius præcepti.

REUS est plane. Quia cum facilis sit absolutionis impetratio, non potest ex impotentia exculari, à qua potest sese ad impletionem præcepti expedire: Ergo reus est violationis præcepti. Sic Nugnus in 3. p. q. 83. art. 6. Quem nonnulli Recentiores sectantur pressio nomine à Leandro citati præc. tract. 2. dub. 2. q. 5.

Non est reus. Quia præceptum audiendi Sacrum solummodo eos obligat, qui non sunt impediti excommunicatus autem, aut interdictus participare in diuinis ab Ecclesia impeditur: Ergo non obligatur ad Missam audiendam, nec nouum peccatum patrabit non procurando facilem absolutionem obtinere. Ita Bonac. de Sacrific. Missæ d. 4. q. ult. p. ult. n. 21. & de Censur. d. 2. q. 2. p. ult. §. 1. n. 4. Navar. sum. c. 21. nu. 3. Vgolin. tab. i. r. 13. §. 13. Henric. lib. 13. c. 7. num. 2. Sayr. lib. 2. c. 13. nu. 24. Auila de Censur. p. 2. c. 7. d. 4. d. 7. Suar. to. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. Coninh. d. 14. dub. 7. n. 56. Sa v. Missæ audire nu. 1. Nald. v. Missæ, num. 19. Diana part. 5. tra. 8. resol. 88. Dicastil. de Sacram. d. 8. dub. 10. §. 2. nu. 144. & 149. Hurtadus, Scottia, Marchinus, Ledesma, Fagundez, Trullench, Villalobos, & Graffius, quos memorat, ac sequitur Leander citatus.

Probabiliorem longe hanc esse sententiam vides ex Doctorum eam asserentium numero ac grauitate. Certe Ecclesia non obligat eum, qui censura est adstrictus, absolutionem censuræ obtinere, ut Missam audiat, cum potius prius eum auditione illius in delicti supplicium. Non igitur erit reus violationis præcepti. An vero aliud peccatum perpetret, quod non sit contra præceptum audiendi Sacrum, proprio in loco per Dubia disseram.

DV BVM LV.

Apud locum interdictum quis commoratur, qui tamen facile potest ad locum non interdictum pergere: Excusaturne ab audiendi Sacri præcepto?

Excusatur quidem. Quia præcepta iuxta communem sensum, ac consuetudinem sunt intelligenda, ut habetur in leg. De quibus ff. de legib. At communi omnium consensu, si Missa deest in proprio loco, nemo se teneri existimat alium inire: & qui inire, credit se per eregatorie operari. Sic Llamas part. 3. Me tho. capit. 5. Paragraph. 11. Auila de Censur. p. 5.

p. 5. d. 4. sect. 2. dub. 6. concl. 2. pro factis: si diceretur Missa in aliqua Ecclesia in tali distantia, quod non comprehendatur intra continentia marium, quantum distantia non sit tanta, ut de obligaret homines ab audiendo Missa, quando non est interdictum: non enentur homines illuc tempore interdicti, ad audiendam Missam.

147 Non excusatur. Quia persona loci interdicti Missam possunt in loco non interdicto audire ex communi Doctorum: Igitur si commode possunt, hunc locum inire, ut Missam audiant, ad id tenebuntur. Ita Azor. 10. l. 7. c. 2. q. 4. Hurtad. de Sacrif. Miss. d. 5. diff. 7. Trull. lib. 3. Decal. c. 1. dub. 5. n. 14. Bonac. de Interdict. d. 5. pun. 1. & d. 4. de Sacrif. Miss. qu. ult. pun. ult. n. 21. & alij communiter.

148 Cum his sentio, fateorque, mihi P. mei Aule rationem non placere. Nam si distantia ad locum non interdictum non sit tanta, ut de obligaret homines à Sacro audiendo; sed deberent audire, cur interdictum eos ab huiusmodi obligatione liberabit? Tenentur itaque Sacro interesse, si commode queant: si autem graue incommodum adsit, v. gr. si templum procul absit ab Vrbe, vel Oppido, aut si parum sit Sacellum, quod simul plures capere non valeat, non tenentur; quia hoc in casu independenter ab Interdicto minime tenentur.

DVBIVM LVI.

Habet quis privilegium ut tempore Interdicti possit audire Missam: Teneturne illo vii. & præceptum implere?

149 Commendatores Cruciferi, & qui habent Bullam Cruciatæ, & Clerici etiam primæ tonsuræ, (ratione Ordinis in tota Hispania, & Lusitania) privilegium habent ad Missam tempore Interdicti audiendam. Queritur igitur, num eam in die festo audire teneantur?

150 Non tenentur. Quia nemo obligatur ut privilegio sibi concessio, alioqui gratia non iam gratia, sed onus esset, & libera facultas in obligationem verteretur: nam quæ in gratiam, & favorem alicuius conceduntur, non debent in damnum retorqueri iuxta regulam. Quod ob causam, de reg. iur. in 6. Sic Auila de Censur. p. 5. d. 4. sect. 2. dub. 6. asserens, Victoriam, Canum, & alios viros doctos hanc opinionem tenere, & gravissimos Salmanticenses Magistros in suis prælectionibus eam docuisse. Henric. lib. 13. c. 48. n. 5. lit. D. & lib. 7. c. 13. n. 3. Rodrig. sum. p. 1. c. 249. n. 14. Llamas p. 3. Meib. c. 5. §. 12. Ludon Lopez p. 2. Instr. c. 79. tit. de Euchar. pag. 99. Ledel. sum. p. 1. tit. de Sacram. Euch. c. 27. & alij plures.

151 Tenetur omnino. Quia interdictum eatenus excusat ab obligatione Sacrum audiendi, quatenus ponit audiendi illud, impedimentum: Ergo quacumque ratione impedimentum illud aufertur, statim resultat obligatio præcepti. Ita Cenedo q. 44. nu. 3. Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. Valdes. tr. de Elemosy. p. 1. v. Queritur. Sotus in 4. dist. 1. q. 2. a. 1. Navar. sum. c. 2. n. 3. Viuald. in Candelab. p. 2. tit. de Inter. n. 310. Medi. sum. p. 1. c. 11. §. 13. Azor. p. 1. l. 7. c. 2. q. 3. Anto. Gomez. de Bul. Cruc. ad 5. & 6. claus. n. 25. Nugnus in 3. p. q. 83. Elicob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

a. 6. Fagund. præc. 1. l. 1. c. 8. n. 5. & alij passim.

Sententiam primam probabilem valde esse reor, eligo tamen secundam probabiliorem vti, que, cuius vim à simili expono. Si quis in vinculis detineatur, dum in illis adest, & in carcere Missa non dicitur, à præcepto excusatur. Attamen si ex privilegio ei concedatur libertas diebus festis, ut Missam audiat, tenebitur illam audire: quia iam est sublatum impedimentum, & eo sublato, iam præcepti pullulat obligatio. Profecto in nostro casu non cogitur quisque suo privilegio vti, (ut supponunt primæ sententiæ Auctores) sed tantum privilegio supposito impedimentum tollente statim retinet Ecclesiæ præceptum suam vim: & sic quisque cogitur illud servare.

DVBIVM LVII.

Excusatur ab audienda Missa præcepto, qui alium non habet Sacerdotem nisi personaliter interdictum?

Scio non excusari à Missa audienda, qui non habet alium Sacerdotem nisi excommunicatum toleratum. Quia post Concilium constantiense, ac Extravagante Martini V. non tenemur excommunicatos toleratos adhuc, in Sacramentorum administratione vitare. Scio autem excusari quem à præcepto implendo, si Sacerdotem non habeat, nisi excommunicatum, & nominatim denunciatum, aut personaliter interdictum, si simul sit nominatim excommunicatus. Quæstio autem, num excusetur qui alium non habet Sacerdotem nisi personaliter interdictum, non vero simul nominatim excommunicatum?

Excusatur quidem. Quia sine peccato non potest à Sacerdote personaliter interdicto Missam audire. Sic Azor. p. 1. l. 7. c. 7. qu. 15. Faber de Censur. dist. 15. §. 1. d. 5. c. 2. n. 47. Bonac. de Euch. d. 4. q. ult. pun. 1. 2. n. 1. Molfes. sum. ar. 3. c. 17. n. 53. & alij.

Non excusatur. Quia sine peccato potest quis Missam à Sacerdote personaliter interdicto audire, si non sit simul nominatim excommunicatus. Ita Filiuc. tr. 18. nu. 77. citans Suarez. Mercer. in 3. p. q. 14. dub. 3. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 5. n. 40. Et Diana docet esse probabile p. 5. tr. 10. resol. 63. Gesuald. de Sacram. tr. 17. c. 2. num. 28. asserens, à quocumque Sacerdote posse quæ Missam audire, præterquam à Sacerdote excommunicato publico, & declarato, sine degradato, & suspensio.

Æque probabilem esse iudico utramque sententiam, quia æque probabile est, peccare quem & non peccare si à Sacerdote personaliter interdicto exaudiat. Secundam tamen sententiam mihi eligo. Quia si non inducat quis huiusmodi Sacerdotem ad Sacrum celebrandum, nec ei communicet in ministrando, sed ei solummodo assistat: non vi deo, vnde nam aliqua species cooperationis ad peccatum celebrantis appareat: nec ius obicitur, quod huiusmodi Missæ auditionem prohibeat. Faciendum scilicet.

DVBIUM LVIII.

Excusatio Missæ audiendi præcepto, si non
adfit, qui celebret nisi notorius concubinarium?

²⁵⁷ *Nonnulla
memore ad
statum qua-
sitionis.*
Notorius concubinarium, ut explicatur in
cap. *Questum*: est ille cuius delictum est
notum per confessionem factam in iudicio, aut
per sententiam, aut per eam evidentiam, quæ
nulla possit tergiversatione celari; ut qui reti-
net domi concubinam ut uxorem, ita ut etiam
ipse dissiteri non valeat, siue ea sit soluta, siue
coniugata. Quæsierim itaque num excuseris à
præcepto audiendi Sacrum, si non adfit, qui
celebret, nisi notorius concubinarium?

²⁵⁸ *Excusatio
plane.*
Excusaris. Quia *c. veltra, & c. Quæstum, de
cohabit. Clericor. & mulier. de notoriis concubi-
nariis* dicitur esse suspensus, quoad *le, &* quoad
alios, & ut declarentur de hac censura suspen-
sionis, non indigent declaratoria sententia Iu-
dicis: Ergo vitandi sunt, quemadmodum alij
publici censurati declarati nominatim. Navar.
sum. 2. 5. n. 78. D. Thom. citans quædlib. 1. a. 8. Et
cū illo omnes ferebantur, Turrec. Panormit.
Salcedo. Bernar. Diaz apud Fagundez *citan-
dum.*

²⁵⁹ *Non excusa-
tu.*
Non excusaris. Quia concubinarium notorium
non sunt hodie ipso iure suspensi, ideo non
incurrunt irregularitatem, si in peccato cele-
brent: non enim extant iura expressa, quæ sus-
pensionem ipso iure importent: vel si aliqua
extare videntur, iam sunt usu abrogata. Imo
nec suspensos, per sententiam Iudicis de sus-
pensione declaratos, aut per confessionem il-
lorum in iudicio factam teneris vitare circa
Missæ auditionem, nisi prius de excommuni-
catione aliqua, quam incurrat, fuerint publicè
ac nominatim declarati. Quia excommunicati
per sententiam Iudicis declarati magis sunt
in iure odiosi, quam suspensi, & interdicti per
eandem iudicis sententiam: unde Extravagans
Martini V. solum excipit, ut vitentur notorii
Clerici percussores, & excommunicati nomi-
natim declarati: quæ exceptio firmat regu-
lam in contrarium. Ita Suar. *de Censur. dub. 31.
sect. 4. Sotus in 4. dist. 1. 3. q. 1. art. 9. Henriq. l. 9.
cap. 2. 5. num. 13. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. qu. 16.
Scott. de Sacrific. Missæ lib. 2. cap. 20. num. 8. Bonac.
d. 4. de Euchar. q. ult. pun. 12. n. 1. Fagund. præc. 1. l.
2. c. 5. n. 42. & c. 6. c. 9. n. 13.*

²⁶⁰ *Auditoris pla-
cium.*
Profecto, licet olim non esset licitum à pu-
blicis concubinariis Missas audire, hodie ta-
men licet ex nouo Tridentini iure, quoad vl-
que per sententiam ab Ecclesia declarentur,
excommunicationem incurrisse. Cum tamen
illi sint in publico peccato, licet ab eis Missas
petere non possumus nec Sacramenta, nisi
tanta sit necessitas, vel utilitas, quæ id excu-
sare valeat; quia ex charitate tenemur pecca-
tum in proximo absque nostro detrimento vi-
tare. Ex Fagundij calamo accepi.

DVBIUM LIX.

An qui domi per vim, vel aegritudinem, vel loco
carceris detinetur, habens inibi Oratorium ap-
probatum: Teneturne Sacerdotem stipendio per-
quirere, ut præcepto satisfaciat?

²⁶¹ *Certa præ-
missa.*
Certum est, excusari ægrotos ex impossi-
bilitate: cōualescentes, si adsit recidini lan-
guoris periculum: ægrotantium ministros, si non
habeant alios, quos ad custodiam infirmorum
substituant: in vinculis detentos, nisi Missa ce-
lebretur in carcere, vel nisi in die festo de car-
cere solvantur. Quæsierim vero, utrum qui domi
per aegritudinem, aut vim detinetur, si habeat
oratorium, teneatur Sacerdotem procurare,
qui inibi celebret?

²⁶² *Teneatur qui-
dem.*
Teneatur quidem. Quia quando quis est di-
vites non videtur excusari à Sacerdote adducen-
do; quando enim quis ad aliquod præceptum
obligatur teneretur adhibere media (altem faci-
lia ad illud implendum, unde femina, quæ nō
possunt ad Ecclesiam ire, nisi famulis stipen-
dialiis comitatæ obligatur adhuc Missæ audire,
si sint divites: nam facilis est hæc diviti di-
gentia. Ergo à fortiori qui domi detinetur de-
bebit Sacerdotem stipendiarium adducere. Sic
Sotus in 4. dist. 1. 3. q. 2. n. 1. Cenedo de 99. *Cano-
nic. q. 44. n. 11. Nugnus qu. 83. a. 6. Et Suar. Di-
cassillo, Ledesma, & Fagundez citandi affirmant*
hanc sententiam esse probabilem.

²⁶³ *Non teneatur.*
Non teneatur. Quia Missæ præceptum non
obligat ad illam procurandam, data Sacerdoti
stipe: sed tantum ad illam audiendam in Ec-
clesia, non autem domi. Ita Suar. *rem. 3. in 1. p.
d. 88. sect. 6. Ledesma, sum. 2. 7. post 16. concl. Fagund.
præc. 1. l. 2. c. 9. n. 9. Filline. tr. 5. n. 224. Diana p. 4.
tr. 4. resol. 8. Villalob. tr. 8. dist. 36. n. 4.*

²⁶⁴ *Hoc præ-
missa.*
Hoc longe probabilius esse reor (non cer-
tum, uti Leander asserit, cum Cenedus, ac No-
gnus haud infirmo fundamento contrarium
edocuant.) Nec virget divitum feminarum,
quæ ad Missam audiendam stipendiaris famu-
lis comitatæ pergunt: comitatus enim ille eis
assiduus accidentarius est ad Missam audien-
dam, cum illo ad quamlibet de domo profectio-
nem autoritatis gratia vtantur. Nullus itaque
obligatur ratione præcepti ad Sacerdotem
stipendiarium adducendum, ut domi celebret,
solum enim illud obligat, Missam audire non
stipendio eam procurare.

DVBIUM LX.

Qui domi per vim, vel per aegritudinem detinetur
Oratorium approbatum habens, teneturne
Sacerdotem adducere si absque stipendio
possit?

²⁶⁵ *Teneatur pla-
cium.*
Teneatur quidem. Quia cum absque stipen-
dij sumptu adducere valeat, iam alias co-
uilegium habet audiendi Missam interdicti tē-
pore, quem teneri illo vi supra resoluiimus. Sic
Sotus in 4. dist. 1. 3. q. 2. a. 1. Cenedo l. de 99. *Cano-
nic. q. 44. Nugnus q. 83. a. 6.*

Non

36. *hinc*
 Hoc probabilius esse crediderim. Nam in
 hoc casu nullus obligatur uti loco privilegio, ut
 possit precepto satisfacere. Diversa namque
 ratio est hic, ac in eo, qui habet privilegium
 ad audiendum Sacrum tempore Interdicti: per
 hoc enim privilegium non tollitur formaliter
 ac per se impedimentum audiendi Missam,
 neque enim tollitur coactio in domo manendi:
 at vero per aliud directe tollitur. Sic
 Suarius.

DVBIVM LXI.

Non est sufficiens, præteritum si sit vir ro-
bus, vel operarius valens. Quia non infer-
bitur eiusmodi notabile corpori nocu-
mentum. Sic Bonacin. de Eucharistia, dub. 4. pun-
ctum. num. 12. Ledefm. part. 1. sum. capis. 27.
post 17. conclus. Nauarr. lib. 2. Confil. conf. 3.
de fratribus, Henricq. l. 9. c. 2. n. 10. Manus. sum. cap.
114. casu 4.

170
Sufficiens est. Quia cum hæc distantia de-
beat cundo ad Ecclesiam, ac redeundo, dupli-
cari longa satis censenda est, vt vel robusto
viro, ac valenti operario grauem inferat mo-
lestiam, quæ debeat ab augmentatione Sacri excu-
sari. Ita Suar. tom. 3. in 3. part. dub. 38. §. Fellicion 6.
Fagundes præcep. 1. lib. 2. cap. 9. num. 10. Fillioli
trattat. 5. numer. 2. 16. Trullench. lib. 3. Decalog.
cap. 1. dub. 7. num. 8. Castro Palao tom. 4. tract.
22. tract. vltim. numer. 4. Dicañil. trattat. 5. de
Sacrament. dub. 5. num. 184. Gefuald. de Sa-
crament. tit. 17. c. 2. n. 62. Diana part. 10. tract.
15. re. solut. 15. & alij apud Henriquez citatum,
lunt. M.

DVBIVM LXII.

*Ad distantia unius leuca sufficiat, ad excu-
sandum à praecepti implerione cum,
qui eques iter est pera-
turus?*

Sufficit quiddē. Quia distantia duarum leucarum, quam eundo, & redeundo confitebatur longa ac difficilis censetur etiam iis, qui iumentis subsidio utuntur. Ita Leand. *præcept. 1. tractat. 1. dub. 1. quest. 14. afferens idem innuere* P. Dicastillo *tractat. 5. de Sacram. dub. 5. num. 184. & probabiliorem hanc censet esse sententiam.*

D V B I V M L X I I I .

Mater, quæ domi manet ad filiarum custo-
diam, quas sine nocumento puritatis solas
relinquere nequit, excusaturne à Sa-
cro exaudiendo?

EXcusatur quidem. Quia quoties ex Sacro
audiendo sequitur proprium, aut proximi
peccatum, præceptum non obligat. Henrig.
libr. 9. cap. 25. numer. 10. litter. Xcitans Na-
uarum, Sotum, Caetanum, & Medinam. Ve-
ga p. I. sim. c. 114. casu 4.

Non exculatur. Quia deferens filias secum
ad Templum, mater, & filia poterunt sine illo
qui timebatur, eas solas domo relinquere, pe-
riculo Missam audire, Ita Suar. tom. 3. in 3. p. d.
88. section. 6. Scott. de Sacrifi. Miss. lib. 2. cap. 20.

32 Theologiæ Moralis. Lib. XLII.

num. 8. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. quest. 1. Bonac. dub. 4. de Eucharist. quest. ultim. punct. ultim. numer. 2. Fagundez præcept. 1. libr. 2. capit. 9. numer. 1.

277
Auctoritas re-
soluit.

Ego quidem questionem hanc vix Dubiam esse video. Nam mater excusatur proculdubio, quando filias non potest domi solas sine periculo relinquere, nec ad Ecclesiam secum sine huiusmodi periculo adducere. Quando vero filias quirit sine periculo ad Templum comitari, haud posset licite cum eis domi manere, & in hoc debent Doctores prima, & secunda sententia convenire siue aptius dixerim, vnicam omnium esse sententiam. Porro probabilitas damni spiritualis, vel domi, vel in Templo, aut in via accendi, pensanda est iuxta estimationem, & fidem cuiusque, etiam si aliquando ipse fallatur; sufficit enim, quod prudenter, & bona fide periculum timeatur. Ex Azorio accipi.

DVBIVM LXIV.

Mater aut nutrix non habens, cui, dum ad Missam audiendam pergit, possit infantulum commendare, excusetur à Missæ auditione?

278
Non excusa-
tur.

EX hoc solummodo capite non excusatur. Quia potest eum ad Ecclesiam secum adducere, & à solitudinis nocimento liberare. Sic Bonacin. dub. 4. de Eucharist. quest. ultim. punct. ult. n. 5. Hurtad. de Sacrific. Missæ. d. 5. diff. 6. Villalob. tr. 8. diff. 36 n. 7.

279
Excusatur,
quidam.

Ex hoc solummodo capite excusatur, nempe ex eo, quod non habeat, cui commendet infantulum. Quia non potest, ut experimento constat, infans ad Templum sine celebrantis molestia, & circumstantium inquietudine adduci: nec domi absque probabili, ac prudenti timore alienius gravis damni relinquere. Ex hoc igitur solum capite mater, aut nutrix à præcepti impletionem liberatur. Ita Layman. libr. 4. tr. 7. c. 4. n. 3. Llamas p. 3. Metho. c. 5. §. 11. Molfes. summ. tr. 3. cap. 17. n. 60. Diana part. 10. tr. 15. resol. 36 citans Coninchum, Castrum Palao, & Leandrum.

280
Hanc indicio
verioris esse
sententiam.

Crederem seu secundam sententiam verioris esse, si non tam absolute loqueretur. Favere enim possit licite matrem, vel nutricem ab audienda Missa abstinere, si non habeat cui commendet infantem, sed id intelligo non absolute (vti Leander opinatur,) sed casu quo infans non valeat ad Templum sine celebrantis molestia adduci. Neque enim excusabitur mater, aut nutrix, si possit infans sine illa celebrantis, vel adstantium molestia deferri. Experimento namque ediscimus plures infantes in Ecclesia sine inquietudine vlla diu commorari. Nutrix igitur, quæ probabiliter dignoscit suum infantem inquietudine vagituum non afficiendum, haud potest à præcepti impletionem liberari, ex eo quod non habeat, cui interim commendet infantulum. Cum Laym. sensi.

DVBIVM LXV.

An excusetur, à præcepti huius custodia vxor, quam maritus ob Zelotypiam domo egredi renuit?

281
Non excusa-
tur.

NON excusatur. Quia non videtur graue subire nocumentum vxorem, quæ aduersus mariti suspensionem tam granem causam habet scilicet instantiam præcepti. Quod si aliquod nocumentum subire cogatur, id debet pro legis custodia patienter sustinere. Sic D. Antonin. part. 2. tit. 9. cap. 20. Paragraph. 2. quem pro negatua hac sententia absolute citat Henriquez libr. 9. capit. 25. numer. 13. litter. 7.

282
Excusatur
placeat.

Excusatur quidem. Quia parere debet vxor marito, si prohibeatur, ne ad Sacra accedat, ut rixarum ex suspitione vitetur occasio. Quod si iniuste maritus gesserit, ipse quidem, non obediens vxor piaculo irretietur. Ita Graf. l. 1. decis. cap. 35. numer. 5.

283
Auctoritas ex-
posita.

Profecto excusabitur, si absque graui incommodo Sacrum non valeat exaudire: non vero, si ei leue nocumentum imminet. Hoc, (non illud) subire debet ob præcepti satisfactionem, nec poterit merito obtemperare. Mecum Suar. tom. 1. in 3. part. dub. 88. section. 6. Llamas part. 1. Metho. cap. 5. §. 11. Palao tom. 4. tractat. 22. punct. ultim. numer. 4. Henriquez ubi supra, citans Nauatrum, Medinam, & Sotum.

DVBIVM LXVI.

An absolute excusentur famuli, qui ut obediant heris aliquid Missæ tempore imperantibus, eam non exaudiunt?

284
Absolute ex-
cusantur.

EXcusantur absolute, modo heri id non gerant in Religionis dedecus. Quia si heri id sine causa iusta egerint ipsi proculdubio delinquent: famulis semper causa erit iusta dominis obedire. Sic Sà verb. Missæ audire, numer. 2. Graff. lib. 2. decis. cap. 35. numer. 5. Layman. lib. 4. tr. 7. c. 4. n. 3. citans Suarium. Sotus in 4. dist. 13. quæ. 2. art. 2.

285
Non excu-
santur ab ip-
sa.

Non excusantur absolute, sed solum cum timent, graue aliquod nocumentum sibi imminere. Quia quilibet tenetur implere præcepta Ecclesiæ, si absque graui possit incommodo. Ita Lusa. Azor. tom. 1. lib. 7. cap. 7. quest. 11. Coninch. de Sacrament. quest. 83. art. 6. numer. 315. Nugnus ibi, dub. 2. Trullench. lib. 3. Decalog. cap. 1. dub. 7. nu. 9. Dicastil. de Sacram. tract. 5. dub. 5. numer. 212. & alij.

206
Hanc senten-
tiam proba-
biliorem esse
credo.

Hanc sententiam probabiliorem esse credo, idque P. Sà, & Laymanum voluisse mihi persuaserim. Addo tamen famulum, qui graue nocumentum timens, Missam omittit, ut domino obtemperet, si frequenter, & quasi ordinari sine causa iustæ necessitatis à Missa audienda impediatur, debere, oblata opportunitate, illud herum relinquere, & alteri hæerere, quod quem

quem Ecclesie præcepta valeat obferuare.
Trullenchum imitor.

DVBIVM LXVII.

Femina, aut viri nobiles carent decenti veste, aut comitatu: ut à præcepto audiendi Sacrum excusentur, debent ne prius vestem mutuo accipiam, aut comitatum decentem requirere?

¹⁸⁷ *Quæ ratio sit.*
Sic, excusari à Missa audienda, nisi alias possint in secreto summo mane, vel in Templo à frequentia remoto, absque vlla nota illam exaudire. Quæsierim tamen, vtrum prius debeant procurare vestem mutuam, aut decentem comitatum, vt satisfaciant præcepto, inuenire?

¹⁸⁸ *Idem qui vestem mutuam perquirere.*
Debent quidem. Quia commode possunt vestem, aut pedilequam ab amica perquirere, quæ eius paupertatis sit conscia. Etsi aliqua ad sit repugnantia ob nonnullum ruborem, aliquid patiendum ad præcepti huius obseruationem. Sic Bonacin. dub. 4. de Eucharist. quest. ultim. punct. vltim. num. 8. Trullench. lib. 3. Decalog. cap. 1. dub. 7. num. 7. Villalob. tr. 8. diff. 36. num. 5. Moltes. summ. tract. 3. c. 17. numer. 56. citans alios.

¹⁸⁹ *Idem qui sociam, seu comitatum statui decentem prius requirere.*
Minime debent, aut vestem mutuam, aut sociam, seu comitatum statui decentem prius requirere. Non vestem. Quia regulariter loquendo, nequit id sine magno petentis rubore peragi, & sine mutantis molestia: nec facile erit, vestem proportionatam inuenire. Non sociam, siue comitatum æquè difficile, & non sine rubore inueniendum. Ita absolute sine vlla mutata vestis, aut comitatus limitatione excusatur eas. Sæ verb. Missa auditio, num. 3. Hurtad. dub. 5. de Sacrific. Miss. diff. cult. 6. Layman. lib. 4. tract. 7. cap. 4. num. 3. Scott. de Sacrific. Miss. lib. 2. cap. 10. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. quest. 1. Ballæ. verb. Missa 9. num. 3. Vega. p. 1. sum. cap. 114. casu 4. Leander præcept. 1. tractat. 2. dub. 2. quest. 39.

¹⁹⁰ *Hæc proba.*
Hoc longe probabilius esse crediderim. Nam esto quod facile possint aut vestem, aut sociam inuenire, minime ad id tenentur, cum ad id præceptum non obliget, sed ad Missam audiendam, quam si quis audire non valeat sine ruboris nocumento, proculdubio excusatur. Exemplum exhibeo. Non potest quis præceptum recitandi Horas Canonicas implere, nisi adhibeat sociis: certe non tenetur socium requirere; quia præceptum solummodo eum obligat recitare si possit. Ergo præceptum audiendi Sacrum non obligabit te, aut vestem, aut sociam quætere ad eius impletionem, maxime si id sine rubore petenti agnato gerere non valeas. Ita

Gaspar Hurtado.

DVBIVM LXVIII.

An Pastores ouium absolute teneantur, Missam audire?

²⁹¹ *Absolute tenentur.*
Absolute tenentur. Quia ante pecorum educatione debent Missæ audiendæ præcepto satisfacere. Nec enim graui incommodo grex afficitur, si vno, vel altero in hebdomada die serius ad pastum educatur. Sic Iodocus tom. primo, Thesaur. verb. Missa, Paragraph. 50.

²⁹² *Non tenentur absolute.*
Non tenentur absolute, sed casu, quo sine nocumento gregis Missam audire ante, aut post educatione valeant. Vnde si Missa summo mane dicatur, ei assistere debent; quia sine gregis incommodo id agere possunt. At si Sacrum serò de more Vicorum celebretur, minime tenebuntur expectare. Quia licet non ex mora illa vnus diei in hebdomada graue gregi nocumentum non imminuat, communis est pastorum mos primo mane gregem educere. Ita Manuel tom. 1. sum. cap. 112. numer. 8. Vega. part. 1. sum. cap. 114. num. 8. Dicatill. de Sacramenti. tractat. 5. disp. 5. dub. 10. numer. 179. Fagundes præcept. 1. lib. 2. cap. 6. num. 2. Hurtad. de Sacrific. Miss. dub. 5. diff. cult. 6. Henriquez lib. 9. cap. 25. num. 10. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 7. q. 7. & alij.

²⁹³ *Autoris repositio.*
Certum mihi est, absolute non excusari gregum custodes, sed casu quo non valeant sine gregis periculo Missam audire; nec absolute ad id teneri, sed casu quo sine gregis nocumento id gerere valeant. Vnde non excusantur, si habeant, cui commode gregem committant, si sint plures socij, vnus Ecclesiam debet adire, altero gregem custodiende: eoque redeunte, alter ad Templum debet accedere. Quod si vnica Missa celebretur in Oppido, debent alternatim ad illam exaudiendam ire, itavt vna die vnus, alter altera pergat.

DVBIVM LXIX.

Iter quis agit cum sociis: excusaturne ab audiendo Sacro ea solum ex causa, ne socii abeuntibus, solus pergere cogatur?

²⁹⁴ *Status quæstio.*
Certum mihi excusari, si timeat à latronibus diuexari, vel aliud graue nocumentum subire, aut si eius inopia sociorum subsidio subleuetur. Quæsierim verò, num præcisè, ne solus incedere cogatur, socii abeuntibus, possit à Sacro audiendo licite excusari?

²⁹⁵ *Non excusatur.*
Non excusatur. Quia leue reputatur incommodum, sine sociis persequi viam, ob quod vitandum licitum non est Sacrum omittere. Sic Suar. tom. 3. in 3. part. dub. 88. section. 6. Petr. Ledesm. tom. 1. sum. cap. 27. post 16. conclusion. Coninch. quest. 83. num. 314. Bonacin. dub. 4. de Euch. q. vlt. punct. vlt. n. 6. Trull. l. 3. Decal. cap. 1. dub. 7. n. 6. Tolet. l. 6. c. 9. n. 2. Reginal. l. 19. n. 16. Dicatill. de Sacram. tr. 5. d. 5. nu. 178. Villalob. tr. 8. diff. 36. n. 5.

Excusatur

²⁹⁶ Excusatur equidem. Quia nunquam non rationabile, ac sufficiens reputatur viatoris incommodum, sine focio pergere. Ita Iodocus *10. 1. Theaur. v. Missa*, §. 50 Machad. *l. 2. p. 4. tr. 2. do um. 2. n. 4.* citans Nauarum *sum. c. 2. n. 3. & Bassam v. Missa* 9. n. 3.

²⁹⁷ Ego autem existimo, excusari, si sit longum, ac solitarium iter alias minime. Nam si longum, & solitarium sit iter, ex recessu à sociis haud leui incommodo viator afficeretur: si vero breue sit, seu peruium viatoribus, leue damnum subiret, qui à sociis causa audiendæ Missæ recederet. Accepi ex Henrici. *l. 9. c. 25. n. 10.* Molfesio *sum. tr. 3. c. 17. n. 6. 1. & Scortia de Sacram. Miss. l. 2. c. 20.*

DVBIUM LXX.

*Credit puella, si ab adolescente perditur
adamandam, si domo exeat: ut illius
peccatum viuet, excusaturne
à Sacro exaudiendo?*

²⁹⁸ Non excusatur. Quia in hoc casu peccatum proximi per accidens sequitur, cum sit scandalum mere passivum: unde de illo tenetur auertere, sed non vitando curandum, sed præceptum implendum. Sic Manuel *p. 1. sum. c. 23. numer. 4.* Henrici. *p. 1. l. 9. c. 25. n. 10.* Qui *lit. N.* citat Nauarum *sum. c. 1. 4. n. 30. & c. 23. num. 23.* Sotum, Maiorem, Penam, & Menesles.

²⁹⁹ Excusatur plane, imo tenetur Missam bis, vel ter omittere, si credat adolescentem ex fragilitate delicturum. Quia grauius adstringitur ad peccatum proximi vitandum, quam ad præceptum audiendi Sacri implendum. Ita Valent. *tom. 3. d. 3. q. 18. punct. 4.* Lopez *p. 1. c. 57.* Angles *ad 2. l. Sentent. dist. 37. q. 4. dub. 2. propos. 3. append. 6.*

³⁰⁰ Profecto media terenda mihi via. Licite Mediam potest puella in nostro casu Sacrum omittere, vero viam. Quia Missa audiendæ præceptum non obligat cum spirituali proximi detrimento. Attamen si ei libeat licite poterit Missam audire. Quia ex eo domo suo iure vitur. Via huius habeo comites, Snarium *10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6.* Sà *v. Missa auditio, n. 3.* Azorium *p. 3. l. 3. c. 16. q. 6.* Sancium *sum. l. 1. c. 6. num. 16.* Bonacinam *d. 4. de Euch. q. ultim. pun. ultim. n. 15.* Trullenchum *l. 3. Decal. cap. 1. dub. 7. num. 13. & Fillincium tr. 5. num. 227.*

DE IGNORANTIA, CONSVETUDINE, PIETATE.

DVBIUM LXXI.

An ignorantia inuincibilis, obliuio, vel inconsideratio diei festi excusent ab implendo audiendæ Missæ præcepto?

³⁰¹ Non excusant. Minime excusant. Quia quilibet debet diligentia adhibere, ut agnoscat legis præ-

scripta. Vnde ignorantia illa, aut obliuio ex negligentia exoritur, ideoque tibi ad culpam imputabitur. Sic Vega *par. 2. sum. cap. 41. casu 38.* Angles *lib. 2. sentent. dist. 37. quest. 2. difficult. 3. dub. 2.*

Excusant equidem. Quia durante ignorantia inuincibili, obliuione, aut inconsideratione, Excusant haud poteris vitare peccatum. Quomodo ergo quidem. poteris peccare in eo, quod vitare non potes? Ita Suar. *tom. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6.* Sanch. *summ. l. 1. c. 16. n. 2.* citans D. Thomam, Syluestrum, Cordubam, Vasquezium, & alios. Fagundes *precept. l. 1. lib. 1. cap. 9. num. 1.* Bonacin. *disp. 4. de Eu. har. q. ultim. pun. ultim. num. 17.* Bassæ. *ver. Missa* 9. num. 6. Dica. *still. tractat. 5. de Sacrament. disp. 5. num. 129. & 130.* & alij communiter.

Ego quidem sciens, ignorantiam causam esse communem excusationis in omnibus præceptis, in casu nostro assererem, ignorantiam, vel esse facti, vel esse iuris. Ignorantia facti illa est, qua quis ignorat, diem esse festum, & hanc te legitime excusare non dubito. Ignorantia iuris est illa, qua quis ignorat, se teneri Missam diebus festis audire, cum tamen agnoscat diem, vel dies festos esse. Et hæc plane ignorantia communiter non excusare affirmo, nam ius audiendi Sacrum diebus Dominicis, ac festis de præcepto omnibus Christianis est notissimum. Adde tamen adeo rudes esse posse homines, & ignaros, utpote rusticos, & pastores inter pecora enutritos, ut hoc ius bona interdum fide ignorent: & hos quidem tunc excusari cæleo. Nam regulariter loquendo, omnes illi iuste excusantur, qui bona fide existimant, se legitimam causam excusationis habere, etiam si aliquando decipiuntur, & à parte rei ita non sit, uti communiter Doctores affirmant. Lege Azorium *part. 1. lib. 7. quest. 4.* Syluestrum, *v. Missa* 1. n. 6. Toletum *l. 6. c. 9. n. 4.* Sic Fagund.

DVBIUM LXXII.

An excusentur, à præcepti huius satisfactione vidue, quæ ex recepta consuetudine per semestre, vel annum domi se se morantur marito, continent?

Conueniunt Doctores, Regionis receptam consuetudinem ab obligatione Sacri audiendi liberare. Vnde excusantur vidue, quæ obente marito, ad certum tempus domo non exeunt. Non tamen conueniunt in assignando tempore quo licite valeant domi manere. Queritur igitur, an excusentur, si ex recepta consuetudine per semestre, imo per annum domi se contineant?

Non excusantur. Quia ad rationabilem luctum sufficit defunctos lugere usque ad diem depositionis, qui raro usque ad tertium differatur, vel quartum, vel usque ad septimi diei exequias. Vltior enim cessatio à Sacro audiendo est superstitiosa, ac minime toleranda consuetudo. Sic Iodocus *tom. 1. Theaur. v. Missa*, §. 50. Caietan. *2. 2. quest. 124. art. 4. casu 6.* D. Anton. *part. 2. titul. 9. cap. 9. §. 12.* Syluest. *ver. b. Missa* 2. §. 2.

Secl. II. Dubia, De Præcepto I. 35

§. 2. Tabi. ibi. n. 47. Armil. n. 30 Gesuald. de Sac. tract. 17. cap. 2. n. 65. & alij.

306 *Excusantur plane.* Quia per consuetudinem humilmodi, si re vera introducta, ac præscripta sit, præceptum audiendi Missam est per illud tempus abrogatum. Ita Tolet. ex Nauarro l. 6. c. 9. n. 3. Suar. ro. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. Henric. l. 9. c. 15. n. 12. Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub. 7. n. 18. Dicastill. de Sacram. d. 5. nu. 219. Fagund. præc. 1. l. 2. c. 9. n. 6. Filliuc. tr. 5. n. 229. Azor. ro. 1. l. 7. c. 7. g. 2. Ballæ. v. Missa, g. n. 3. & alij.

307 *Probabilior reor.* Unde licitum est viduis manere domi per integrum annum, & ultra si talis sit consuetudo loci, & sine infamiae nota vidua domo egredi non valeat. Talis enim consuetudo optime fundatur in viduali honestate, & rationali tristitiae significatione. Quamvis huiusmodi consuetudines æquum esset ab Episcopis corrigi, dum tamen non corriguntur, iustæ sunt viduis. Quæ vero ultra consuetudinem patriam domi maneret, ac Sacrum omitteret, lethaliter proculdubio peccaret, nisi alterius iustæ excusationis id prætextu gereret. Suarius Magister.

DVBIVM LXXIII.

An nobiles puellæ, quæ non solent domo egredi, ad Missam audiendam, excusentur ab huius præcepti impletione, si ad ludos, comœdias, & sanorum agitationem, &c. procedant?

308 *Sciam quæstioni.* Certum mihi, ab audienda Missa excusari puellas nobiles, quæ ex recepta consuetudine non assolent domo egredi, donec nutriti traduntur. Quia licet hæc consuetudo non sit ex se laudabilis, cum tamen ex se intrinsece mala non sit, semel introducta legem audiendi Missam in hac parte abrogat. Quæsierim autem, an à Missa excusentur, si ad ludos, aut alia diuerticula è domo procedant?

309 *Excusantur quidem.* Excusantur. Quia illa consuetudo eas omnino ab audiendæ Missæ obligatione liberat, nec præscribit ut ad alia quæque negotia non exeant. Sic Bonac. d. 4. de Euchar. q. vltim. pun. vltim. num. 26. profatus, si puellæ soleant domo exire ad ludos, choreas, aut spectacula, vel se exhibeant ad fenestram aspectandas, consentaneum esse, ut etiam ad audiendum Sacrum procedant, nihilominus tamen se peccati lethalis non dampnare eas, ubi recepta est consuetudo ad Missam audiendam non exeundi.

310 *Non excusantur.* Non excusantur. Quia eiusmodi consuetudo non exeundi ad Sacrum audiendum, & ad diuerticula exeundi, omnino esset irrationalis, & à Præsulibus repellenda. Igitur adhuc illa extante minime debent illæ puellæ ab auditione Sacri excusari. Ita Henric. l. 9. cap. 25. num. 12. Nauarr. summ. cap. 2. l. num. 9. Suar. ro. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub. 7. n. 18. Dicastill. de Sacram. tract. 5. d. 5. num. 217. & 218. Gesuald. de Sacram. tract. 17. c. 2. nu. 67. citans Graffium, Bartholomeum ab Angelis, Angelum Caietanum, Filliucium, & Molfesum, sed male Bonacinam.

Hoc longe admodum probabilius esse reor. 311 *Probabilius hoc mihi.* Nam si eiusmodi puellæ soleant domo ad ludos, siue ad aliqua quæque procedere, ita videantur, cessat iam proculdubio excusationis ratio. Dixi, ita videantur, quia si in occulto exirent, verbi gratia, nocturno tempore ad auram captandam, imo diurno ad spectacula ita operculo additæ, ut à nemine dignoscantur, non dubitarim Bonacinæ sententiæ adhaerere.

DVBIVM LXXIV.

An excusentur, ab auditione Sacri femina, quæ menstrua assiciuntur ægritudine, ubi viget, non accedendi ad Templum eo tempore consuetudo?

312 *Questionis status.* Conueniunt Doctores, per se loquendo non excusari. Quia nec consuetudo vniuersalis, nec textus aliquis eas excusat; cum enim menstrua per se communionem non impediant, cur assistere Sacro erunt obstatulo? Per accidens vero bene poterunt à præcepto Missæ excusari, si menstruæ ægritudini specialis debilitas iungeretur, vel aliqua exterior loco Sacro indecentia immineret. Quæsierim autem, an specialis alicuius loci consuetudo possit eas à Missa audienda excusare?

313 *Non potest.* Minime potest. Quia de hac re nulla potest valida consuetudo introduci, cum nulla valeat sufficienti ratione fulciri. Sic Soar. tom. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. v. Sextum Caput. Dicastill. de Sacram. tr. 5. d. 5. n. 219.

314 *Potest quidem.* Potest plane. Quia si semel introducta est alicubi consuetudo hæc, & tolerata à Prælaris, ut tempore menstrui, mulieres ad Templum non accedant ad Missam audiendam, vere à præcepto excusabuntur; nec enim ad illas attinet, circumspicere, an consuetudo illa iure, ac ratione nitatur. Ita Leand. præc. 1. tract. 2. d. 2. q. 63. Llamas apud ipsum.

315 *Cum his opinor.* Fateor me in hanc sententiam valde propendere. Nam re vera honesta causa, nempe Religionis, & reuerentiæ Templi, potuit talis induci consuetudo. Quemadmodum fert consuetudo, ut mulieres post partum, etiam si plene conualuerint, per aliquot dies ab Ecclesiæ abstineant ingressu ex quadam reuerentia. Imo Llamas affirmat, se in montanis Gallicie, ac Legionis Regno expertum esse, vigere huiusmodi consuetudinem, ut feminae menstrua patientes, Templum non inean, donec ab ea ægritudine liberentur.

DVBIVM LXXV.

An qui ex pietate agenda Confessionis ob deuotionem detinentur excusentur absolute ab audiendi Sacri præcepto?

316 *Certum premitte.* Scio excusari, si Confessio ex deuotione non sit, sed ex obligatione, nec possit moraliter differri. Quia præceptum de peccatis præmitte. con

confessione expiandis maioris est ponderis, quam præceptum de Sacro audiendo, vti Azor. 10. l. 7. c. 7. q. 8. Suar. 10. 3. in 3. p. d. 88. sect. 6. Dicastill. de Sacram. r. 5. d. 5. n. 197. & Trull. lib. 3. Decal. c. 1. dub. 7. n. 19. docuere. Quæstio autem est, num excusentur etiam absolute, qui ob deuotionem Confessione dant operam, si nequeant illam in aliud tempus differre?

317 Minime excusantur. Quia potius Missam debent audire, quam peccata confiteri: cum voluntaria, seu ex deuotione Confessio sit opus consilij, auditio verò Sacri sit debitum, ac imperatum officium. Sic Suar. 10. 3. in 3. part. d. 88. sect. 6. Azor. p. 1. l. 7. c. 7. q. 8.

318 Excusantur equidem. Quia potest extra præceptum annuam Confessionem, seu ex necessitate gerendam, offerri talis occasio gerendi Confessionem ex deuotione, vt præcepto audiendi Sacri sit præferenda, ver. causa, si magna aliqua spiritualis adsit necessitas, si solemniissimi Iubilæi occurrat instantia, si conscientia nimis sit grauata piaculis, maxime si eo tempore habeat quis Confessarij copiam quam postmodum hand facile obtinebit. Ita Fagund. præc. 1. l. 2. c. 9. n. 12. Et probabile indicat Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub. 7. nu. 19. Tenet vero Leand. præc. 1. tr. 2. d. 2. q. 65.

319 Ego quidem existimo, nec absolute id cedendum, nec absolute esse abnegandum. Non excusantur quidem, si Missam omittant, vt quacumque voluntariam Confessionem absque vlla gerant necessitate, quod Suarium, & Azorium sentire reor. Excusantur vero si specialis adsit necessitas, vt in Iubileo,

in festo solemniori aliquo, quando conscientia nimis grauata est, & longum tempus præcessit, quod non fuit quis confessus, vel si graui tentatione afficiatur, & in aliis casibus similibus. Attamen circa hanc rem iudicium prudentis desideratur.

DVBIVM LXXVI.

An quæ rationabili ex causa ab audiendo Sacro excusatur, loco illius teneatur, aliud pium opus gerere, aut orationes profundere?

Tenetur quidem. Quia cum auditio Missæ ad Deum specialiter in die festo colendum præcipiatur, debet fidelis, quis illo die excusatur ex causa ab eo speciali cultu gerendo, aliud quod facile potest loco illius substituere, v. gr. preces aliquas fundere, &c. Sic Scot. in 4. dist. 9. a. 2. Angel. v. Feria, n. 43.

Equum est plane, vt quis ex deuotione, si Missam non valeat audire legitime excusatus, preces fondat, aut aliquod pium exerat, v. gr. elemosynæ, vt spiritui Ecclesiæ conformetur, præferentis scilicet Sacri auditionem ad Numinis specialem in die festo cultum. Attamen ex vi præcepti audiendi Missam, certum existimo, minime teneri: sicut non tenetur aliud pium opus exerere, qui legitime à ieiunio, vel à recitatione Horarum excusatur. Sic Filliucius.